

1. Liang Z. Research on the Impact of Social Networks on News Spread. Communications in Humanities Research. 2023. № 17(1). P.1–5. URL.: https://www.researchgate.net/publication/375990860_Research_on_the_Impact_of_Social_Networks_on_News_Spread.
2. Rodič B. The Role of Social Networks in the Spread of Fake News. 2024. URL.: https://www.researchgate.net/publication/379137759_The_Role_of_Social_Networks_in_the_Spread_of_Fake_News.
3. Yang Y., Zhou F., M. S. Samsurijan. Recognizing fake news spreading in social networks using ensemble learning. Journal of Information Technology & Politics. 2025. URL.: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/19331681.2025.2458686>.

Фармагей Жанна,
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка;
Науковий керівник: кандидат філологічних наук, доцент
Бабій Ірина Михайлівна

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ГРУПИ ВІЙСЬКОВОЇ ЛЕКСИКИ В РОМАНІ АНДРІЯ КИРИЧЕНКА «МИСЛИВЦІ ЗА ГРАДАМИ»

Постановка проблеми. Вивчення лексико-семантичних груп військової лексики в художніх творах є важливим аспектом лінгвістичних досліджень, оскільки в таких текстах військові терміни не лише виконують своє пряме призначення, але й набувають нових смислових відтінків і контекстуальних значень. Роман Андрія Кириченка «Мисливці за градами», який змальовує драматичні події, пов'язані з військовими діями, є зразком тексту, в якому військова лексика використовується не лише для точного відображення реалій, а й для створення певного емоційного настрою, напруги та психологічного портрета героїв.

Аналіз останніх досліджень. Вивчення лексико-семантичних груп військової лексики в художніх текстах є важливим аспектом лінгвістичних досліджень. У таких текстах військова лексика не обмежується вузькою термінологією, а трансформується відповідно до художнього контексту, набуваючи експресивного, емоційного і навіть символічного забарвлення. В умовах війни лінгвісти все активніше аналізують оновлення українського лексикону через призму війни. Дослідниця Ірина Литовченко зосереджується на дериваційних процесах та класифікації військової лексики. Вона виокремлює такі лексико-семантичні групи: назви видів зброї (град, міномет, байрактар); назви військових дій (штурм, наступ, евакуація); назви військових посад і звань

(командир, піхотинець, снайпер); топоніми, що набули символічного змісту (Бахмут, Ірпінь) [3].

Досліджували військову лексику також Л. Батюк, А. Бурячок, А. Генсьорський, В. Горобець, П. Ковалів, Р. Сидоренко, Ф. Ткач та ін. У сучасному мовознавстві з'явилися наукові праці, в яких вивчається військова лексика під призмою синхронії та діячності: Г. Халимоненко (тюркська військова лексика в мовленні українського козацтва), Т. Михайленко (інтра- та екстралінгвальні аспекти формування та функціонування військової терміносистеми в національних мовах), Л. Мурашко (українська військова лексика в її історичному розвитку на матеріалі військових звань і посад), Я. Рибалка (структура тематичної групи «військова лексика козацтва» в українській мові XVI–XVII ст.), Я. Яремко (формування української військової термінології), Н. Яценко (формування назв військового одягу в українській мові) та ін. Крім того, військова лексика привертала увагу багатьох зарубіжних мовознавців (А. Абдульманова, Д. Банзаров, О. Булика, Д. Гаріб'ян, О. Кожин, Л. Кутіна, Ф. Філін й ін.).

Метою статті є аналіз лексико-семантичних груп військової лексики в романі Андрія Кириченка «Мисливці за градами», вивчення їхньої функціональності та впливу на загальну структуру твору.

Необхідно розв'язати такі завдання:

- проаналізувати функціональне навантаження військової лексики в структурі художнього тексту;
- дослідити способи семантичної трансформації військових термінів у межах художнього дискурсу;
- оцінити вплив використання військової лексики на побудову емоційного фону твору, характеристики персонажів та відображення авторської позиції.

Основні результати дослідження. Роман Андрія Кириченка «Мисливці за градами» – це літературне дослідження війни, що переплітається з глибокими психологічними та моральними питаннями. Через призму персонажів, які борються з реальністю війни, ми можемо відчувати не тільки зовнішні бойові дії, а й внутрішній світ кожного героя.

Важливим аспектом, що підсилює атмосферу твору, є використання військової лексики, яка вживається не лише для передачі точних фактів, а й для створення емоційного фону, що відображає переживання персонажів.

Однією з основних лексико-семантичних груп у романі є терміни, що описують військове обладнання та техніку. Вони надають твору реалізму,

відтворюючи глухий звук гармат, шум моторів бойових машин, що мчать у бій. Наприклад, фраза *«яка ніколи не вийде за межі зачинених люків броні бойових машин»* вказує на безпеку й одночасно ізоляцію, яку відчуває солдат у броньованому середовищі. Військові машини, їхні деталі, звуки та механізми тут не лише інструменти війни, а й своєрідна броня, що обмежує світ героя та його можливості [3].

Відчуття обмеження і захищеності одночасно є частиною жорстокої реальності війни, де навіть техніка може стати не тільки помічником, але й причиною болю.

Крім того, в романі зустрічаються терміни, що стосуються військової стратегії, тактики та командування, що дозволяє передати механізм організації військових операцій. Вони підкреслюють чітку і дисципліновану систему, в якій кожен солдат стає частиною великої стратегії. Військова лексика тут чітко відображає професіоналізм і зосередженість на виконанні наказу: *«Це — тіні в глибині бліндажів чи заіржавлені рештки техніки на узбіччях роздовбаних путівців Донеччини»*. Тут лексичні одиниці «бліндажі», «заіржавлені рештки техніки» не просто описують фізичні об'єкти, а й дають можливість зрозуміти стан розрухи, до якого призводить війна, а також згадати про минулі операції, що залишають по собі сліди, якими тепер стають лише залишки техніки та побуту солдатів.

Особливу роль у контексті відіграють терміни, що описують фізичний і психологічний стан персонажів. Вони розкривають внутрішню боротьбу солдатів, їхні переживання та болі, що часто залишаються непоміченими для зовнішнього світу. Війна не лише руйнує фізично, але й залишає глибокі рани в душах людей, які змушені щодня стикатися з її наслідками [4]. Лексеми «страхи», «болі», «смерть», «страх», «переживання» доповнюють картини зовнішнього світу внутрішнім відчуттям героїв, що перетворюється на ключову частину їхнього досвіду. Наприклад, у контексті *«це — страхи, від яких звільняються з першим пострілом і які ніколи не вийдуть за межі зачинених люків броні бойових машин»* мова йде не лише про фізичний момент пострілу, а й про психологічний процес, коли герой бореться з власними внутрішніми бар'єрами, долаючи свої страхи через дію [2].

Опис *«миттєвостей, з яких складається життя людей на війні»* в романі також має глибокий психологічний підтекст. Кожен момент, кожна дія і кожен етап бою є окремою частиною досвіду, що формує героя. Військові терміни, пов'язані з тактикою, технікою, а також травмами та переживаннями, утворюють потужний емоційний фон. Вони допомагають читачеві відчути, що війна – це не лише бійка і

технічні засоби, але й глибока боротьба всередині кожного солдата, його миті сумнівів і страждань.

Важливу роль у творі відіграє також лексика, яка стосується взаємодії персонажів, що часто обмежується через специфіку умов війни. Персонажі на війні не мають часу для звичних людських розмов, їхні стосунки часто обмежуються короткими, лаконічними репліками, військовими командами та наказами [1].

Імена та позивні, що з'являються в романі, стають не лише засобом ідентифікації героїв, а й символом того, як війна забирає людськість, знижуючи персонажів до своєрідних одиниць бойової машини. Вони більше не існують як індивідууми, а стають частиною великої системи, що вимагає безумовної відданості й дисципліни.

Усі ці терміни і образи є не просто частинами художнього мовлення, вони виконують важливу функцію для розуміння емоційного і психологічного стану персонажів.

Військова лексика не лише інформує читача про конкретні аспекти війни, але й допомагає створити атмосферу, в якій кожна дія і кожна думка набувають значення в контексті психологічних переживань солдатів. Війна тут постає не лише через її фізичні прояви, а й через переживання героїв, їхні страхи, сумніви та надії, що часом заховані навіть від самих себе.

Таким чином, лексико-семантичні групи військової лексики в романі «Мисливці за градами» не тільки сприяють візуалізації воєнних реалій, а й значною мірою впливають на формування емоційного фону, надаючи тексту глибокого психологічного та морального виміру.

Лексика війни стає важливим інструментом для розкриття не лише зовнішніх подій, але й внутрішніх процесів, які відбуваються з героями, допомагаючи читачеві пережити ці моменти разом з ними.

Список використаної літератури

1. Стецюк В., Мініч Л. Воєнна лексика в парадигмі лінгвістичних досліджень. *Славістичні студії: лінгвістика, літературознавство, дидактика* : збірник наукових праць. Вип. 15. Хмельницький, 2024. С. 307-314.
2. Кириченко А. Мисливці за градами. Київ, 2021. 214 с.
3. Литовченко І. О. Лексико-семантична диференціація військової лексики української мови. *Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. Кривий Ріг, 2016. С. 90–96.